

JM AB
Anna Haag
169 82 Stockholm

Antikvarisk konsekvensanalys

Detaljplan för kvarteret Sandaletten m.m. Älvsjö

Granskade handlingar

Muntlig redogörelse för etapp 2 för kv. Sandaletten m.m. Anna Haag JM AB 2014-03-14

Handlingar Planmöte 16 maj 2013 Rosenbergs arkitekter

Samrådshandling juli 2012 dnr 2011-03445, Stockholms stad, Stadsbyggnadskontoret

Bakgrund

Stockholms stad påbörjade år 2012 planarbete för området Kabelverket 2 m.m. i stadsdelen Solberga. Programområdet är ca 16 ha stort och rymmer kontors- och industrilokaler i byggnader från olika skeden under 1900-talet. Området är grön- respektive gulklassat av Stockholms stadsmuseum, vilket innebär att kulturhistoriska värden har identifierats hos dess bebyggelse. Stockholms stadsmuseum har i olika skeden yttrat sig över program och plan.

Syftet med planprogrammet är att skapa en stadsmässig miljö där bostäder och verksamheter samverkar, genom ca 1 500 bostäder i nya flerbostadshus och delvis i idag befintlig kontorsbebyggelse. Programområdet Kabelverket 2 m.m. har delats in i tre detaljplaner, avsedda att antas etappvis. Etapp 2 berör kvarteret Sandaletten samt del av kvarteret Prästgårdshagen. Ett planförslag för etapp 2 är under framtagande och planeras gå ut på samråd under hösten 2014. Planförslaget innebär rivning av den gulklassade anläggningen i kvarteret Sandaletten. Det är denna del av programmet som konsekvensbeskrivs här.

Underlag för konsekvensanalysen utgör *Kvarteret Sandaletten, Älvsjö, Stockholm. Antikvarisk förundersökning AIX Arkitekter 2014*, utförd av AIX i mars 2014. Planerna för kvarteret Sandaletten har granskats utifrån de egenskaper och värden som pekades ut där. I huvudsak bedöms föreslagen rivning av Sandalettens nuvarande byggnad samt volymerna hos den föreslagna bebyggelsen. Gestaltungsprinciper för ny bebyggelse hanteras endast översiktligt eftersom inget sådant underlag finns ännu. Vid betydande ändring av förslaget bör en ny bedömning göras.

Konsekvensanalysens syfte är att utreda hur förslaget påverkar kulturhistoriska värden i det berörda området. För mer detaljerade beskrivningar av planområdet och dess enskilda byggnader, dess historia och kulturhistoriska värden, hänvisas till ovan nämnda antikvariska förundersökning. Där finns även illustrationer i form av kartor, planer och fotografier.

2013 gjorde AIX motsvarande utredning för övriga delar av programområdet, d.v.s. Kabelverket 2, 3 och 6. Där uteslöts kvarteret Sandaletten, vilket är skälet till att det här hanteras separat.

Sammanfattning av konsekvensanalys

Planförslaget för kvarteret Sandaletten m.m. uppskattas medföra vissa negativa konsekvenser för det industrihistoriska värde som det gula Ellemtel-huset besitter, inte minst som symbol för det sena 1900-talets innovationer inom teleindustrin. Detta värde bedöms delvis vara bevarat genom att Ellemtels arkiv har en långsiktig förvaring vid Centrum för Näringslivshistoria. Detaljplanen bedöms vara möjlig att genomföra utan betydande skada på kulturhistoriska värden.

För att undvika total historieförlust bör kvarterets framtida exploatering på något sätt återberätta dess sena 1900-talshistoria.

Förslagets innehåll

Förslaget innebär stora förändringar av kvarteret Sandaletten. Det innebär att befintlig kontorsbyggnad rivs och ersätts av flerbostadsbebyggelse grupperad i tre kvarter. Byggnaderna har enligt nuvarande planer fem våningar samt några lägre delar på fyra våningar och tre högdelar på tio våningar. I kvarterets norra del inryms en förskola i ett av bostadshusen och mot Armorstvägen i väster planeras en mindre del publika lokaler. Nya gator tillkommer genom kvarteret i öst-västlig riktning. Gröna innergårdar tillkommer i kvarterens inre.

Parken öster om kvarteret ändras inte fränsett att en smal gata dras längs kvarterets östra sida. Solbergaskogen påverkas inte. En smal lamellbyggnad planeras i kvarteret Prästgårdshagens norra del, längs Armorstvägens öst-västliga sträckning. Befintlig bebyggelse i kvarteret Prästgårdshagen påverkas i övrigt inte av planen.

Formellt skydd av kulturvärden

Stockholms stads klassificering

Kvarteret Sandaletten är gulklassat enligt Stockholms stadsmuseums klassificering, vilket innebär att bebyggelsen i första hand har miljöskapande värden. Värderingen gjordes 2005-04-15 och information finns registrerad i Bebyggelseregistret (BBR). Det värde som där anges är byggnadshistoriskt.

Gult = Fastighet/fastigheter med bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde.

Prövning mot Plan- och bygglagen sker alltid i bygglovsprocessen. För all bebyggelse gäller även varsamhetskravet (PBL 8 kap 17 §) som innebär att underhåll och ändringar ska utföras så att man tar till vara och anpassar sig till byggnadens kulturhistoriska värden. Fastighetsägaren eller byggherren är ansvarig för att lagen efterlevs.

Fornlämningar

Inom planområdet finns inga registrerade fornlämningar. Precis öster om kvarteret finns en stensättning, RAÄ-nummer Brännkyrka 220:1. Den är daterad till bronsålder/järnålder. Nord och nordost om kvarteret finns gravfält från stenålder/bronsålder/järnålder, RAÄ-nummer Brännkyrka 51:1 och 53:1. Samtliga är kategoriserade som fasta fornlämningar och skyddas av Kulturmiljölagen (1988:950).

Konsekvensanalys av föreslagna åtgärder

Industrihistoriska värden

Planförslaget bedöms medföra viss negativ påverkan på kulturvärden i kv. Sandaletten. Rivningen av kontorshuset från 1970- och 80-talen innebär att ett stycke industrihistoria går förlorat. Anläggningen byggdes för och inrymde under 1900-talets sena decennier en av den svenska teleindustrins mest uppfinningsrika enheter. Betydande produktutveckling har ägt rum i den gula byggnaden och samhällshistoriskt är det av högt värde.

Det kulturhistoriska värdet är intimt kopplat till företaget Ellemtel, Televerkets och LM Ericssons gemensamt ägda innovationsenhet. Ellemtels kulturhistoriska värde bedöms vara högre än den fysiska byggnadens, och den bedöms möjlig att bevara på andra sätt. Att Ellemtels arkiv finns bevarat betraktas som viktigt i sammanhanget.

Byggnadshistoriskt värde kopplat till ursprunglig gestaltning och användning

Byggnaden har ett värde som symbol för den svenska industrihistoriens innovationskraft under 1900-talets andra hälft. Dess rationella och enhetliga gestaltning speglar verksamheten. Den är emellertid kraftigt ombyggd invändigt och ursprungliga material och ytskikt är idag närmast helt borta. Interiörerna präglas istället av en renovering under tidigt 2000-tal. Byggnaden har också helt förlorat sin ursprungliga användning.

Här uppskattas att byggnaden förlorat en stor del av de värden som var kopplade till dess ursprungliga användning. Därför är bedömningen att föreslagen planändring kan genomföras utan att betydande kulturvärden går förlorade.

Hantering av de historiska värdena

De föreslagna åtgärderna innebär en total omvandling av kvarteret. För att bevara något av kunskapen om dess tidigare användning bör de nya byggnadernas utformning, markplanering och annan gestaltning göras i medvetenhet om detta, och kunskapen bör användas så att den nya miljön på något sätt kan återberätta kvarterets tidigare historia. Att förankra de nya kvarteren i områdets historia ger också mervärden i sig. Återanvändning av byggnadsdetaljer och material bedöms som positivt.

Miljön inom och runt planområdet

Siktlinjer och rörelsemönster inom likväl som från och till kvarteret kommer att förändras om planen genomförs. Området tillgängliggörs och får en mer allmän och privat karaktär. Exploateringsgraden ökar något, främst genom ett antal högdelar. Solberga prästgård ligger öster om kvarteret Sandaletten. Den kommer inte att påverkas negativt av att förslaget genomförs. Här bedöms att planerad byggnadshöjd i kvarteret inte innebär negativ påverkan på några kulturvärden i omgivande kvarter eller på Solbergaskogen.

Lina Karlsson
Byggnadsantikvarie